

РІВНІ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

З погляду на сучасні умови розвитку організованої злочинної діяльності та аналізуючи матеріали практики, на наш погляд, *організовану злочинну діяльність* можна охарактеризувати як особливий вид кримінального промислу, здійснюваний злочинними організаціями, які мають відповідні поставленим злочинним цілям структуру, внутрішню організацію, управління і зовнішні зв'язки (у тому числі і коруптивні), і реалізований шляхом планування і вчинення різних видів злочинів, як загальнокримінальної, так і економічної спрямованості.

У криміналістичній літературі звичайно виділяється кілька рівнів чи типів злочинних організацій. Так, в літературі пропонується п'ять рівнів даних формувань:

- перший рівень — організована група, як найпростіша форма зв'язків співучасників для спільного вчинення злочинів, без чітко вираженого лідера.

- другий рівень — угруповання, що характеризується чіткою ієрархією, розподілом функцій її учасників, суворою дисципліною і виникає як у місцях позбавлення волі, так і поза ними.

- третій рівень — банда, як стійка озброєна група, створена з метою нападу на державні чи суспільні підприємства, заклади, організації або на окремих громадян.

- четвертий рівень — злочинна організація, створена за типом «мафії» зі своєю матеріальною і фінансовою базою, колегіальним органом управління, статутом, функціонально-ієрархічною системою, інформаційною базою, корумпованими зв'язками в органах державної влади, специфічною мовно-понятійною системою.

- п'ятий рівень — співтовариство «злочинців у законі» [1, с. 301; 2].

В.І. Куліков вважає, що у сфері організованої злочинності одночасно виявляються, взаємодіють і конкурують:

- організовані злочинні групи, якісні і кількісні параметри яких описані у криміналістичній літературі;

- організовані злочинні угруповання, як сукупність узгоджено діючих у даній сфері і на визначеній території організованих злочинних груп, а в деяких випадках і цілих співтовариств, інших причетних до організованої злочинної діяльності осіб, що прямо чи побічно сприяли реалізації злочинних операцій (яких-небудь їх частин) за визначену частку викрадених цінностей чи за іншими мотивами;

- злочинні співтовариства (злочинні організації), як системи об'єднаних у групи осіб, що свідомо беруть участь своїми матеріальними, інтелектуальними, посадовими, організаторськими і виконавськими можливостями в реалізації єдиного плану колективної організованої злочинної діяльності чи якої-небудь її частини за визначену частку злочинних доходів;

- злочинні клани, як сукупність активно діючих і пов'язаних родинними, довірливими, тривалими службово-посадовими чи кримінальними зв'язками учасників злочинного формування та інших причетних до організованої злочинної діяльності, знаючих про неї осіб, які прямо чи побічно сприяють реалізації планів організованої злочинної діяльності даного співтовариства, яких-небудь частин цієї діяльності за частку в кримінальних прибутках, разові матеріальні винагороди чи з інших мотивів [2, с. 128-129].

Приведені та інші точки зору свідчать про відсутність серед дослідників єдиної думки із приводу рівнів, типу, характеру організованої злочинності і назви злочинних формувань.

Грунтуючись на матеріалах дослідження практики і результатах анкетування оперативних і слідчих працівників, можливо виділити наступні рівні організованої злочинної діяльності:

- злочинна група, що виникає за попередньою змовою про спільне вчинення злочинів, у ряді випадків без визначеного лідера (як зародковий стан організованої злочинної діяльності);

- організована злочинна група (ОЗГ) з чітким розподілом ролей, суворою співпідпорядкованістю, стійкістю (наприклад, організовані злочинні групи збирників, шахраїв, бандитські організовані злочинні групи та інші);

- злочинна організація як стійке, ієрархічно організоване об'єднання осіб, не менш як із двоступінчатою системою управління, яке створене для систематичного здійснення корисливих злочинів і володіє (чи прагне володіти) системою захисту за допомогою корумпованих зв'язків;

- злочинна організація створена як фінансово-промислова група, а саме — організаційна структура, яка об'єднує банки, промислові підприємства, торгові організації, найчастіше багатопрофільні, що діють у різних сферах легального і нелегального бізнесу; пов'язані між собою єдиним технологічним циклом для підвищення конкурентоспроможності, зі своєю матеріальною і фінансовою базою, колегіальним органом управління, статутом, функціонально-ієрархічною системою, інформаційною базою, корумпованими зв'язками в органах державної влади, та переслідує політичні цілі.

Необхідно особливо підкреслити, що характерним і, судячи з матеріалів практики, обов'язковим «супутником» останніх двох рівнів варто вважати корумповані зв'язки в державних структурах різних галузей влади. Як свідчать матеріали практики, ліквідуються лише

ті формування, що не змогли знайти «загальну мову» у першу чергу з представниками місцевих органів влади і управління. Чим вище рівень організації, тим міцніше, вагомніше і вищі його корумповані зв'язки в державних і правоохоронних органах.

Від рівня організації злочинних організацій, а також від області його діяльності залежать і способи вчинення злочинів учасниками цих формувань, які досить різноманітні. Чим вище рівень організації співтовариства, тим витонченіші і ефективніші ці способи.

Список використаної літератури:

1. Гуров А.И. Красная мафия / А.И. Гуров. — М.: Самоцвет, 1995. — 352 с.
2. Куликов В.И. Основы криминалистической теории организованной преступной деятельности / В.И. Куликов. — Ульяновск: Филиал Моск. ун-та, 1994. — 256 с.

БЄЛІК Л. С.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри криміналістики, кандидат юридичних наук

ДЕЯКІ ПРИЧИНИ ВИСОКОГО РІВНЯ ЛАТЕНТНОСТІ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ОДЕРЖАННЯ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ

На виконання вимог, які було поставлено Європейським Союзом перед Україною в частині вдосконалення стандартів боротьби та протидії корупції, Верховної Радою України було прийнято ряд законів, які окреслили низку змін у законодавстві України, присвяченому протидії корупції та хабарництву, а саме було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства у відповідність зі стандартами «Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією», який набув чинності 18 травня 2013 року [1], Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації державної антикорупційної політики», який набув чинності 9 червня 2013 року [2] та деякі інші. Цими законами було проведено заміну терміну «хабар» на термін «неправомірна вигода», який є більш широким та охоплює не тільки матеріальну вигоду, але й немайнову; всі правопорушення, пов'язані з отриманням неправомірної вигоди, було віднесено до злочинів; здійснено криміналізацію обіцянки та пропозиції отримання неправомірної вигоди, розширено коло осіб, які можуть бути суб'єктами злочинів, означеної категорії.